

T.C.

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

GENÇLİK VE SPOR MERKEZİNDE DÜZENLENEN KURLARA
KATILAN GENÇLERİN FAİR PLAY DAVRANIŞLARININ BAZI
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

NEDİM BURAK YILDIRIM

DANIŞMAN
DOÇ. DR. KEMAL GÖRAL

ARALIK, 2018

MUĞLA

T.C.

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

GENÇLİK VE SPOR MERKEZİNDE DÜZENLENEN KURLARA
KATILAN GENÇLERİN FAİR PLAY DAVRANIŞLARININ BAZI
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

NEDİM BURAK YILDIRIM

DANIŞMAN
DOÇ. DR. KEMAL GÖRAL

ARALIK, 2018

MUĞLA

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

GENÇLİK VE SPOR MERKEZİNDE DÜZENLENEN KURLARA
KATILAN GENÇLERİN FAİR PLAY DAVRANIŞLARININ BAZI
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

NEDİM BURAK YILDIRIM

Sağlık Bilimleri Enstitüsünde

“Yüksek Lisans”

Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 17.12.2018

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 13.12.2018

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Kemal GÖRAL

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Özcan SAYGIN

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Kürşat KARACABEY

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Feral ÖZTÜRK

ARALIK, 2018

MUĞLA

TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün ... tarih ve ... sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24/6 maddesine göre, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek lisans öğrencisi Nedim Burak YILDIRIM'ın "**Gençlik ve Spor Merkezinde Düzenlenen Kurslara Katılan Gençlerin Fair Play Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi**" adlı tezini incelemiş ve aday 13.12.2018 tarihinde saat 15.30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin kabul olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Kemal GÖRAL

Üye
Prof. Dr. Özcan SAYGIN

Üye
Prof. Dr. Kürşat KARACABEY

YEMİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Gençlik ve Spor Merkezinde Düzenlenen Kurslara Katılan Gençlerin Fair Play Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

13/12/2018

Nedim Burak YILDIRIM

İmza

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

Soyadı : YILDIRIM

Adı :Nedim Burak

Kayıt No: 10224996

TEZİN ADI

Türkçe : Gençlik ve spor merkezinde düzenlenen kurslara katılan gençlerin fair play davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi

Y. Dil : Investigation of the fair-play behaviors of individuals who attend courses in various branches in youth and sports centers regarding various variables

TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans

Doktora

Sanatta Yeterlilik

X

O

O

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Fakülte : Spor Bilimleri Fakültesi

Enstitü : Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Diğer Kuruluşlar :

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayımlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı : GÖRAL, Kemal

Ünvanı : Doç. Dr.

TEZİN YAZILDIĞI DİL : TÜRKÇE

TEZİN SAYFA SAYISI: 47

TEZİN KONUSU (KONULARI) :

1. Beden Eğitimi ve Spor
2. Fair Play
3. Gençlik ve Spor

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER:

1. Fair play
2. Sportmenlik
3. Gençlik ve Spor
4. Beden Eğitimi

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER:

1. Fair Play
2. Sportsmanship
3. Youth and Sport
4. Physical Education

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.

1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum	☐
2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir	☒
3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir	☐

Yazarın İmzası :

Tarih : 17.12.2018

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLolar LİSTESİ	ii
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. Spor nedir ?	3
2.2. Fair Play'in Tanımı	3
2.3. Spor ve fair play ilişkisi	4
2.4. Fair Playle ilişkili bazı kavramlar	6
2.5. Fair Playin Tarihi Gelişimi.....	8
2.5.1. Antik Çağda Fair Play	8
2.5.2. Orta Çağda Fair Play	10
2.5.3. Yeni Çağda Fair Play	10
2.5.4. Modern Fair Play	11
2.6. Fair Play (sportmenlik) Davranışı ve Beden Eğitimi ve Spor Dersi.....	12
2.7. Yarışma Sporlarının Ahlaksal Amacı	12
2.8. Fair Play Ödülleri ve Bazı Problemler	13
2.9. Çocuklarda ve Gençlerde Fair Play.....	13
3. YÖNTEM	15
3.1. Araştırma Modeli.....	15
3.2. Evren ve Örneklem.....	15
3.3. Varsayımlar	15
3.4. Sınırlılıklar.....	15
3.5. Veri Toplama Araçları.....	15
3.6. İstatistiksel Analiz	16
4. BULGULAR.....	17
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	25
6. ÖNERİLER.....	29
KAYNAKLAR	30

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgileri	17
Tablo 2. Fair play davranışlarının cinsiyet açısından farklılıkları	18
Tablo 3. Fair play davranışlarının branşlara göre değişimi.....	19
Tablo 4. Fair play davranışlarının eğitim durumuna göre değişimi.....	20
Tablo 5. Fair play davranışlarının katılımcının baba eğitim durumuna göre değişimi	21
Tablo 6. Fair play davranışlarının katılımcının anne eğitim durumuna göre değişimi	22
Tablo 7. Katılımcıların aylık gelirlerine göre fair play davranışlarının değişimi	23
Tablo 8. Demografik değişkenler ile fair play davranışları arasındaki ilişki.....	24

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, gençlik ve spor merkezlerinde çeşitli branşlarda düzenlenen kurslara katılan bireylerin fair play davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Gruplandırma ile belirlenen örneklem grubuna belirlenen anketler uygulanarak tarama yapılmıştır. Araştırmaya, Samsun ilinde gençlik ve spor merkezlerinde açılan kurslara katılan 137 kadın ve 313 erkek olmak üzere toplam 450 kişi katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 19.38 ± 1.59 olarak belirlenmiştir. Araştırmaya yüzme (n=100), tenis (n=50), futbol (n=100), güreş (n=100), voleybol (n=50) ve basketbol (n=50) branşlarından bireyler katılmıştır. Katılımcıların %88.7'si lise mezunu, %11.3'ü ise üniversite mezunu olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin fair play davranışlarını tespit etmek için Mirzeoğlu (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan Beden Eğitimi Fair Play ölçeği kullanılmıştır. Araştırma kapsamında toplanan veriler SPSS 18.00 paket programında kayıt altına alınmıştır. Ölçeğin katılımcı gruba uygunluğunu test etmek için AMOS programında doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Katılımcıların kişisel bilgilerine ilişkin analizler için yüzde ve frekans analizi kullanılmıştır. İki değişken arasındaki analizler için bağımsız t test, ikiden fazla değişken için one-way ANOVA kullanılırken, değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesinde ise Pearson Korelasyon testinden yararlanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, kadınların haksız kazanma ve hile boyutlarındaki değerleri erkeklerden daha yüksek çıkarken, Fair play davranışlarının branşlara göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak, katılımcıların öğrenim durumlarının, arkadaşça saygı boyutu dışında, fair play davranışını değiştirmedeği belirlenmiştir. Gençlik ve spor merkezlerinde açılan kurslara katılan bireylerin fair play davranışlarının toplam değerinin cinsiyetlere göre değişmediği, bireylerin anne ve baba eğitim durumlarının fair play davranışında kısmen farklılıklar oluşturduğu, aylık gelirin ise fair play davranışlarında farklılık oluşturmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Fair play, gençlik ve spor, beden eğitimi

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the fair play behaviors of individuals who attend courses in various branches in youth and sports centers in terms of various variables. General screening model was used in the research. The sample group determined by grouping was screened by applying the questionnaires. The population of the study was comprised of individuals participating in the courses opened in youth and sports centers in Samsun province while the sample included 137 women and 313 male participants. The mean age of the participants was 19.38 ± 1.59 . The branches of swimming (n = 100), tennis (n = 50), football (n = 100), wrestling (n = 100), volleyball (n = 50) and basketball (n = 50) were included in the study. While 88.7% of the participants stated that they are university students, 11.3% of them stated that they continued a master program. In order to determine the fair play behaviors of the participants, Physical Education Fair Play scale which is adapted to Turkish by Mirzeoğlu (2015) was used. The data collected within the scope of the study were recorded in SPSS 18.00 package program. Confirmatory factor analysis was used in the AMOS program to test the suitability of the scale to the participant group. Percentage and frequency analysis were used for the analysis of the personal information of the participants. The independent t test was used for the analysis of the two variables, while the one-way ANOVA was used for more than two variables. The relationship between the variables was analyzed by Pearson Correlation test. The values of unfair winning and cheating of women were higher than men. It was found that Fair play behaviors did not differ according to the branches. It was determined that the educational level of the participants did not change the behavior of fair play except for respect to friends. Consequently, It was determined that the total value of fair play behaviors of the individuals participating in the courses opened in youth and sports centers in Samsun province did not change according to the genders.

Keywords: Fair play, youth and sport, physical education

1. GİRİŞ

Ahlak, iyi olan davranışı kötü olandan ayırt etmeyi amaçlayan ve yaptırım gücü olan kuralların tümü olarak ifade edilirken, Lambarton ve Minor (1995) ise ahlakın, kültürel değerler ve ideallerle ilgili olduğunu ve bu konudaki doğru ve yanlışlar ile bu durumlara uygun davranışlar gösterilmesini belirlediğini belirtmiştir. Ahlak kavramı doğru ve iyi davranış modellerini içeren, bireylerin sorumlu oldukları kural ve davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal yargılar davranışların ahlaklı olup olmadığını belirlemektedir (Topbaşı, 2006).

Sporun yapılmaya başladığı ilk çağlardan beri verimini arttırmak, ancak, spor ahlakına, felsefi ilkelere ve güncel kurallara uyarak mümkün olabilecektir (Şahin, 1998). Fair Play, insanın şahsına yönelik bir saygı ifadesi ya da gösterge olarak meydana gelmiş, sporla ilişkili olarak hemen her düzeyde ve sporun hemen her dalında kendini dürüst ve adil oyun oynanmasının zorunlu bir ahlaki ilkesi olarak kabul ettirmiştir (Pehlivan, 2004). Tel (2014) fair-playi, hak ve dürüstlüğe dayalı bir oyun, kurallara bağlı olma, rakibe karşı saygı duyma, haksız olan avantajlı durumlardan uzak durma ve fayda sağlamaya kalkışmama, rakibe üstünlük sağlamaktan ziyade rakiple birlikte olmaktan mutluluk duymayı, yapılan skorda olduğu kadar rakibin elde ettiği skoru da takdirle karşılamayı benimseyebilmek olarak açıklamaktadır.

Fair-play tutumu, kişinin kendi duygularını baskı altına alması demek değil, sporda ontolojik bir yenme ve yenilmenin var olmasıdır. Bireyin bu bilginin farkında olarak hareket etmesine fair play tutumu denebilir. Bu tutuma göre, bilinçli bir sporcu ve seyirci mutluluklarını abartısız, kontrollü ve hedeflere yönelik yaşamalıdır. Aksi bir durumda, sporcuların potansiyellerini sahaya yansıtamama durumu gerçekleşebilir (Koç, 2013).

Gençlik ve spor merkezleri, bireylerin çeşitli branşlarda açılan kurslara katılarak sosyal ve sportif bir çevreye katılmalarını sağlamaktadır. Gençlik ve spor merkezleri bu yönüyle toplumsal gelişime katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla, sporda ahlaki davranışların yaygınlaşmasında, toplumun farklı kesimlerden bireyleri sportif ve sosyal bir ortamda toplayan gençlik ve spor merkezlerinin rolü büyüktür. Bu kurslara

katılan bireylerin fair play davranışlarının incelenmesi sporda ahlaki davranışların toplum içerisinde yaygınlaştırılmasına katkı sağlayacaktır. Bu araştırmanın amacı gençlik ve spor merkezlerinde çeşitli branşlarda düzenlenen kurslara katılan bireylerin fair play davranışlarını çeşitli değişkenler açısından incelemektir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Spor nedir ?

Spor, dil, din, ırk ayrımı yapmaksızın insanları bir araya getiren, bütünleştiren, fiziksel açıdan sağladığı yararların yanında ruhsal açıdan da gelişim sağlayan, mücadeleci olma, coşku, yarışma, üstünlük sağlama, başarı gücünün artırılması gibi oldukça yoğun çabaların ortaya konulduğu hareketler bütünü olarak ifade edilmektedir (Yıldıran, 2002).

Bu saygınlığın ve ilginin artmasıyla birlikte, başarı duygusu ön plana çıkmış, modern çağda gerçek amaç ve hedeflerinden uzaklaşarak, çıkar elde etme aracı haline gelmeye başlamıştır. Buna bağlı olarak, maddi değerler ahlaki değerlerin yerini işgal etmeye başlamış, dolayısıyla sporcuların yanı sıra ve sporla ilgili hemen her kesim insanı doğru olmayan davranış ve tutumlara itmiştir. Spora yönelik ticari ve siyasi beklentiler ve kaygıların devam etmesi, ahlaki sonuç beklentisini ikinci plana atmıştır. Ortaya çıkan bu durum da, sporun gerçek düşünce yapısından farklı bir boyuta yönelmesine neden olmaktadır. Sporda istenilen ve hedeflenen verimin sağlanabilmesi, geçmişten günümüze kadar gelen spor ahlakı, felsefi ilkeleri ve kurallarına bağlı kalmakla mümkün olacaktır (Baumann, 1994; Şahin, 1998; Erdem, 2002).

2.2. Fair Play'in Tanımı

Fair play kavramı, müsabaka ve yarışmalarda ahlaki açıdan iyi ve kötü davranışlar için bir standart kavram olarak gelişmiştir. "Fair" kavramı 1175 tarihinde yazılan hitabelerde tarafsızlık, adalet olarak tanımlanmıştır. Bu kavramın gelişimine ilişkin başlangıç on beşinci yüzyılın ikinci yarısında İngiliz şiirlerinde yer "Fayre Game" ve turnuvalarda oyun kuralları olarak uygulanan centilmenlik dışı davranış olarak tanımlanan "faoul Play" ifadelerine götürülebilir. İlk zamanlar ticaretle ilgili bir kavram olan fair play, daha sonra genel olarak fırsat eşitliğini korumak, şövalyelik idealini göstermek anlamında Shekespear'in "The Life and Death of King John (Kral John'un Yaşamı ve Ölümü)" adlı eserinde geçmiş, on sekizinci yüzyılda spor diline girmiştir. Günümüzde bu kavram ise sosyokültürel yapıyla birlikte değişim göstermektedir (Yıldıran, 2004; Erdemli, 2008; Baumann, 1994).

Fair-play kelimesinin kullanımı için, belirlenmiş kurallara bağlı olma, yönetime ve verilen kararlara saygı gösterme, yarışan sporculara saygı duyma olarak vurgu yapılmaktadır. Bunun yanında, fair-play kavramından, müsabaka sırasında oluşan durumlarla ilgili cömert davranışlarda bulunma, kazanma ve mağlubiyet durumlarında ise olgun davranışlar gösterebilmekle ilişkili olarak bahsedilmektedir. Sportmenlik ile ilgili olan bu sorumluluk ilkeleri, müsabakalara katılan “yarışmacılar, aileler, antrenörler, yöneticiler, liderler ve taraftarlar gibi spor ortamına iştirak eden bütün katılımcılar içinde geçerlidir. Fair-play’e, spor ortamının içinden ortaya çıkmış bir yaşam tarzı da denilebilir (Yıldıran, 2004; Tel, 2014).

Sonuç olarak, fair-play kavramı, sporcuların müsabakalar sırasında ortaya çıkan zor şartlar altında bile uyulması gereken kurallara, sabırlı bir şekilde, tutarlı ve bilinçli şekilde uymaları, sporcular arasındaki fırsat eşitliğini bozmamak amacıyla haksız avantajları kabullenmemeleri ve rakibin haksız dezavantajlarından faydalanmaya kalkışmamaları, rakibi düşman gibi görmemeleri, bunun tersine oyunun oluşmasını sağlayan, eşit haklara sahip birey ya da bireyler olarak görmeleri çabalarında kendini göstermektedir (Yıldıran, 2004).

Bu çerçevede, fair playin kurallara ilişkin sportif erdem (formal) ve yaşama ilkesi olarak sportif erdem (informal) olarak iki şekilde ortaya çıkmaktadır (Yıldıran, 2005). oyun kurallarını kabullenme ve onlara kesinlikle uyma ile ilgili yönü oluştururken (Sezen-Balçıkınlı, 2017), informal fair play, zorunlu yaptırımların dışında, sporda kuralların gerektirdiğinin ötesinde, eşit şartlarda yarışma arzusunu, rakibin maruz kalacağı haksız durumları gidermek için gösterilen çabayı, kendi yararına uymasa bile hakem kararlarına saygı göstermeyi, aleyhine de olsa hakemlerin doğru karar almalarına yardımcı olmayı, galibiyet ya da mağlubiyette ölçülü davranmayı esas almaktadır (Yıldıran, 2004).

2.3. Spor ve fair play ilişkisi

Sportif davranışın temelinde yer alan fair play (Yıldıran, 2002), ilk olarak insanın kendisine olan saygısını ifade etmiş, sporun her aşamasında dürüstçe oynamaya ilişkin ahlaki ilke olarak görülmüştür (Baumann, 1994). Sporla ilişkili olarak görülen fair

play, aslında toplumun tüm alanlarındaki ilişkilerde yer alan, bu ilişkilerin oluşumu ve seviyesiyle ilgili bir kavramdır (Yıldıran, 2005).

Dal (2004) tarafından, kısaca dürüst başarı olarak ifade edilen, sporun ahlaki yönü olarak değerlendirilebilecek olan fair play kavramı, sporcunun belirlediği amaçlarına güzel bir rekabet ortamında, rakiplerine zarar vermeden adil yollarla ulaşması, izleyicinin de benzer bir bilinçle bu rekabette yer almasıdır. Zafere giden yolda her şeyin mubah sayılmadığı, hırs yerine azmin, nefret yerine hoşgörünün ön plana çıktığı spor anlayışıdır (Dal, 2004).

Müsabaka ortamında kaybetmeyi kabullenemeyenler hedeflerine ulaşmak için şiddet yolunu seçmekte ve buna bağlı olarak fair-play olgusunu yok saymaktadır (Orhun, 1992). Fair-play, formal ve informal olarak ikiye ayrılmaktadır. Formal fair-play, oyunun kurallarına uyma, kural bilinciyle hareket etme, oyun kurallarını kabul ederek bu çerçevede hareket etmeyle ilgilidir. İnfomal Fair-Play ise, sporcunun rakibi ile eşit şartlarda yarışma arzusunu, rakibe yönelik haksız durumları ortadan kaldırmak için sarf edilen çabayı, kendi çıkarlarına ters olsa dahi hakemin kararlarına saygı gösterebilmeyi, hakemlerin kararlarının doğru olması için yardımcı olmayı, kazanma veya kaybetme durumlarında ölçülü davranışlar göstermeyi, kısaca sporda belirlenmiş kuralların ilerisinde yaptırımlarla zorunlu olmayan durumları esas almaktadır (Yıldıran, 2004).

Spor ortamında fair-play anlayışına uygun davranışlar göstermek duyguları kontrol ederek bastırmak anlamına gelmemektedir. Sporcu mutlu olduğu anlarda bile bu mutluluğun farkında olmalı ve onu bilinçli olarak yaşamalıdır. Heyecan verici uyarıcıları bastırmadan olumlu şekilde yaşamak mümkündür. Bu sayede sporcuların duygularının kendiliğinden ortaya çıkan bir eylem güdüsü olarak etkili olmalarını önleyebilir. Sporun temelinde sportmenliğe uygun olan davranışların ortaya konulmasının zorunlu gerekliliği yatıyor olmasına karşın, yapılan araştırmalarda fair play'in ruhuna uygun olmayan eylem ve hareketlerde artış meydana geldiği görülmektedir (Baumann, 1994; Yıldıran ve Sezen, 2006).

2.4. Fair Playle ilişkili bazı kavramlar

Fair play anlayışının benimsenmesi için öncelikle bazı kelimelerin tanımlanması gerekmektedir.

İnançlar: İnançlar, betimsel (varoluşçu), değerlendirmeci ve yasaklayıcı inançlar olarak üçe ayrılmaktadır. Betimsel inançlar, deneyimsel olarak değerlendirilerek doğru ve yanlış tanımları ile seçilebilmektedir. Değerlendirmeci inançlar, inanılan obje üzerinde olumlu yada olumsuz yargı vermeyi içermektedir. Yasaklayıcı inançlar ise, istenilen ya da istenilmeyen hareketleri ve düşünceleri yargılamayı içermektedir. Bireyler ahlaksal değerlerini inançların bu üç şeklini de kullanarak oluşturmaktadır. Örnek olarak, bir sporcu kazanmak için aldatici bir harekete başvurmaya yönelirse ilk olarak bu sporcu davranışının kurallara aykırı olduğunu bilmelidir (varoluşçu inanç), fakat kazanmayı istemektedir (değer verici inanç) (Shields & Bredemeir, 1994, akt. Sezen-Balçıkanlı, 2009).

Tutumlar: Tutum gözlem yoluyla tespit edilebilen ve sergilenebilen bir davranış değişikliği, davranışı hazırlayan bir eğilimdir. Bir hedefe yönelik eğilimdir. Dahası bir tutumun yarattığı yalnızca bir davranış eğilimi ya da duygu değil, düşünce, duygu, davranış eğilimlerinin bir bütün oluşturmasıdır. Bir tutum, bireyin düşünce, duygu ve davranış eğilimlerini birbirleriyle uyumlu kılar. Bilişsel, duygusal ve davranışsal öğeler, yerleşmiş ve güçlü tutumlarda tam olarak bulunur (Kağıtçıbaşı, 2010, akt. Kara ve ark., 2014).

Değerler: Rokeach'a göre değerler, kişilerin ideal davranış tarzları ve yaşam hedefleri hakkındaki inançları olup kişinin yaşamına rehberlik eden çok yönlü standartlardır. Değerler temel insan ihtiyaçları olduğu için duyuşsal ve motivasyonel hayatımızda önemli rol oynamaktadır. Değerler yalnızca kişisel ihtiyaçları değil, aynı zamanda da sosyal ve geleneksel ihtiyaçları da yansıtmaktadır. Rokeach'a göre amaçsal ve araçsal olmak üzere iki tür değer bulunmaktadır. Rokeach, ayrıca değerleri kendi içinde kişisel ve sosyal olarak da ayırmaktadır (Rokeach, 1973).

Ahlak: Ahlak kavramı değer kavramıyla ilişkili bir kavramdır. İnsan yaşamında yüksek değerler yer aldığından, insanların futbol maçlarına gösterdikleri büyük ilginin

istenmedik sonuçlarına öfke duyulmaktadır. Sağlık, onur, adalet gibi değerler de sporcuların dopingli çıkmasına karşı hisselerimizi olumsuz etkileyebilir. Ahlakı bir makine olarak hayal edersek, onu çalıştıran da değerlerin gücüdür (Erdem, 2000). Değerler, ahlaki ve sosyal değerler olarak ikiye ayrıldığında, doğruluk, adalet, sorumluluk ahlaksal değerleri, sadakat, bağlılık, iş birliği, çok çalışma ve arkadaşlık da sosyal değerleri oluşturmaktadır (Yıldırım, 2005).

Sportmenlik: Sportmenliğin ne anlama geldiğini en iyi şekilde anlamak için “spor” teriminin açıklanması gerekmektedir. Spor kelimesi, İngilizcenin vasıtasıyla dünyaya tanıtılmış olmasına rağmen İngilizce kökenli değildir. Latince “dağıtmak”, “birbirinden ayırmak” anlamına gelen disportare veya deportare kelimelerinden doğmuştur. Spor kelimesi İngiltere’de desport veya disport; Fransızca ’da ise desporter şeklinde kullanılmaktadır (Keten, 1993).

Sportmenlik kavramı ise spordaki sosyo-ahlaki ilişkiler ile ilgilidir. Sportmenlik, spor ruhuna uygun şekilde nasıl davranılması gerektiğini ortaya koyan erdemli davranışsal eğilimleri ifade etmektedir (Stornes ve Bru, 2002). İngiliz eğitim sisteminin şekillenmesinde önemli bir rolü olan Thomas Arnold için sportmenlik, saygılı olma, kibarlık, cana yakın davranma, şefkatli olma, cömertlik gibi kavramlarla açıklanmaktadır (Erdemli, 1996).

Üç farklı teorik yaklaşım sportmenliğin anlaşılmasına fayda sağlamaktadır. Sosyo-bilişsel bir kuram olan birinci yaklaşımda, modelleme ve pekiştirme sporcuların mücadeleyle bağlantılı durumlarda uygun uyun ya da uygun olmayan davranış modellerini belirlemektedir. Diğer bir yaklaşım, yapısalcı gelişim modellerindeki kavramlardan ve özellikle ahlaki mantıktan bahsetmektedir. Ahlakı diyalog yoluyla bir kişinin uzlaşma kapasitesinin sportmenlik ile ilişkilendirilen benzer eğilimleri ileri sürerek saldırganlık üzerine etkilerini göstermektedir. Son yaklaşım ise, sosyo-psikolojik yaklaşımdır. Sportmenliğin sosyo-psikolojik modeli temel alan yönü bulunmaktadır. Sosyo-psikolojik yaklaşımda sportmenliğin; sportmenlik yönelimi, sportmenlik yöneliminin gelişimi ve sportmenliğe yönelik davranışlar olmak üzere üç anahtar elementi bulunmaktadır. Vallerand ve Losier sosyo-psikolojik modeli,

sportmenlik ve kişisel karar arasındaki ilişki olarak açıklamaktadır (Akt. Sezen-Balçıkanlı ve Yıldırım, 2011).

2.5. Fair Playin Tarihi Gelişimi

Fair-play kavramı, toplumsal yaşantının hemen her alanındaki ilişkilerin düzeni ve seviyesiyle ilgili olmasına karşın, neredeyse tamamen –belki de artık daha çok orada arandığından birlikte anıldığı sporla benzer bir tarihsel gelişim gösterir (Yıldırım, 2011).

Shakespeare, 16. yüzyıldan 17. yüzyıla geçişte fair play kavramını ilk olarak şans oyunlarının ve hatta sporun sınırlı çerçevesini asan bir anlamda kullanmıştır. Fair play onunla anlam genişlemesine uğramış; en az iki bireyin rekabete dayalı ilişkileri bağlamında kullanılmaya başlamış, popüler dil hazinesine mal olmuştur (Jost, 1973, akt. Yıldırım, 2011).

2.5.1. Antik Çağda Fair Play

Eski Yunanistan’da yarışmalar için kullanılan kurallar sınıflandırılabilir. Bunlardan ilk ve en basit olanı rekabetçi olaylar için olan kurallardır. Bu kuralların hepsi bilinmemektedir ancak edebi bir metin milattan önce 480 yılında koşu yarışmalarında hatalı çıkış yapanlar için cezanın kırbaçlanma olduğunu söylemektedir. İkinci tür kurallar Olympia’daki oyunlar sırasında sergilenecek davranışlarla ilgilidir. İlk olarak sporcular, sporcuların babaları, erkek kardeşleri ve antrenörleri hep birlikte olimpiyat oyunları süresince hiçbir yanlışlık yapmayacaklarına dair yemin etmektedirler. İkinci olarak sporcular on aydır eğitim yaptıklarına dair yemin etmektedir (Yıldırım, 2005).

Sporcuların aktivitelerini inceleyenler ise hile yapmadan kararlarını vereceklerine ve verdikleri kararlardaki bilgilerini saklayacaklarına dair yemin etmektedirler. Yeminlerin üç bölümü de açık bir şekilde kural ihlallerinin fark edilmesi zor olan durumları ve alanları kapsamaktadır. Tanrının her şeyi gördüğüne dair oluşan inanç bu cezanın etkililiği açısından çok önemlidir. Yine de bu dönemlerde rüşvet olduğu da bilinmektedir. Üçüncü tür kurallar ise olimpiyat oyunlarına katılım şartları ile ilgilidir.

Yarışmalara katılmanın ilk şartı özgür bir Yunanlı olmaktır. Ayrıca evli bir çiftten doğmuş olmak ve hiçbir suç işlememiş olmak gerekmektedir (Yıldıran, 2005).

Eski Yunanlılar olimpiyatların en yetkili yöneticilerini Hellanodikai olarak adlandırmaktadırlar. “Seçkin Helen” anlamına gelen bu mevkiye saygın yurttaşlar seçilmektedir (Yıldıran ve Sezen, 2006). Helanodiklik çok şerefli bir görev olduğu kadar soylu sınıfa geçmenin de bir yolu olduğu için uğrunda mücadele edilen bir iş haline gelmiştir. Başlangıçta ise bu onurlu görevi olimpiyat oyunlarının kurucuları üstlenmiştir. Elis Kralı Ipitos, Pisa Kralı Dinamas ve Pelops ilk antik olimpiyatların ilk Helanodik’leridir (Yıldıran ve Sezen, 2006).

Şans eşitliğine inanan, hakemin sözüne riayet eden antik çağ yarışmacıları olimpiyat oyunlarından önce fırsat eşitliğini garanti altına almak için, aylarca antrenman yapmak ve bunu Elis’de bir ay boyunca eşit beslenme yoluyla sürdürmekle yükümlüydüler. Günümüz fair play anlayışının antik çağdan ayrıldığı belirgin nokta, Eski Yunanlıların profesyonel sporla amatör spor arasında fark görmemiş olmalarıdır. Oyunlar esnasında tanrılar yarışmalara müdahale ediyorlardı. Zafer en hızlı olanın değil, aksine tanrıların yardım ettiğinin olurdu (Yıldıran, 2002).

Antik olimpiyat oyunlarında modern anlamda fair play yoktur. Güreş ve boks karışımı bir yarışma olan pankrasyon’da ısırma ve tırmalama dışında her türlü tutuş, vuruş ve kurnazlık yapılabilir. Günümüz anlayışında zafer kazanan rakibe saygılı olunmalıdır. Eski Yunan’da, rakibi dikkate alma, rakibin kişiliği ve ona saygı gösterme anlayışından uzaktırlar. Bu anlayışa, sporcular olduğu gibi seyircilerde yabancıdırlar. Antik Yunan’da sadece zafer kazanan övülmekte, buna karşın kaybedenle, elinden geleni yapmış olmasına rağmen alay edilmektedir. Ayrıca, Eski Yunan seyircileri oldukça yanlıydılar ve sık sık müsabakanın akışına müdahale ederlerdi (Yıldıran, 2002).

2.5.2. Orta Çağda Fair Play

Orta Çağın en önemli özelliği o zamanki şövalyeliğin fair play düşüncesi ile yorumlanmasıdır. Fair-play idealinin Orta Çağ'da düzenlenen şövalye turnuvalarında konulmuş olduğu düşüncesi oldukça yaygındır. Hatta "fair" kavramının çoğu durumlarda "şövalyece" kavramıyla değiştirilebilir olduğu ileri sürülmektedir (Erdemli, 1996). Şövalyelik en parlak zamanına Haçlılar döneminde erişmektedir. Şövalye, disiplin ve ölçülü davranışlarla biçimlenmektedir. Onlar, ahlak ve davranış töresine bağlıdırlar. Şövalyeleri, soylu davranış biçimleri ve Hıristiyanlık erdemi bağlar. İdeal şövalye gururlu, sadık ve cömert olmalıdır (Yıldırım, 2004).

Turnuvalar, imparatorluk gücünün bir gösteri alanıydı ve şövalye bunun her türlü aşağılanmasıyla kaçınmakla yükümlüydü. Genellikle, Hıristiyanlığın etkisi altında mücadele eden şövalyeler, deneyimsiz bir rakibe sert davranmayarak övgü ve şan kazanırdı. Tabii ki bu, en iyi performansı gösterme prensibiyle ters düşmektedir. Orta Çağ şövalyeliği için büyük anlamı olan ve fairness ile sıkı ilişkisi bulunan diğer üç yaklaşım şöyledir (Dal, 2004):

- Rakibe hazırlanma şansı tanımayan hiçbir sportif ya da savaştal mücadele yoktu. Diğer bir deyişle, daima "nazik" bir meydan okuma söz konusudur.
- Şövalye, karşılaşmayı kazanmak için haksız avantajlardan yararlanmamalıdır.
- Şövalyelerin karşılaşma süresi içinde elde edeceği haksız avantajdan yararlanmaması, yazılı olmayan bir kuraldır.

Erdem, şeref, soyluluk ve şan gibi kavramlar böylece daha başlangıçtan beri, müsabaka çevresinde ve oyunun içerisinde bulunmaktadır. Genç ve soylu bir savaşçının hayatı, devamlı olarak erdemli olabilmekten ve içinde bulunmuş olduğu üst düzey mertebenin onuru için sürekli olarak mücadelesini sürdürmekten ibarettir (Huizinga, 1995).

2.5.3. Yeni Çağda Fair Play

Ancak daha sonraları eğitime olan ilgi artmakta ve okullarda yeni yöntemler uygulanmaya başlamaktadır. Thomas Arnold, müdürlüğünü yaptığı Rugby Kolejinde

ilk önce öğrencilerin çağa uygun düşmeyen geleneklerini, tutum ve davranışlarını değiştirmeye çalışmaktadır. Eğitiminin hedefi genç Hristiyan centilmen yetiştirmek olan Arnold, bunun için dine ağırlık verir, spora karşı kişisel bir ilgi duymamakla birlikte öğrencilerini spor sayesinde Hristiyanlaştırmayı umarak onları futbol, kriket gibi oyunlara teşvik etmektedir. Oyun esnasında da öğretmenleri centilmen davranışlarda bulunmayan öğrencileri uyarmaları için görevlendirmektedir. Uppingham okulunun müdürlüğünü yapan Edward Thring ise Arnold'ın aksine öğrencilerin pratik hayata uyumunu sağlamayı amaçlamaktadır. Karakter eğitiminde sporun önemine inanarak spor ve cimnastiği ders programına alarak ilk cimnastik salonunu tesis ettirir (Erdemli, 1996).

2.5.4. Modern Fair Play

Anlayışının İngiltere'de Oluşumu Fair play kavramının yerleşmesi ve yaygınlaşmasında, İngiliz soylularının asırlardır süregelen bahis, yarışma ve yarıştırmaya tutkuları önemli rol oynamıştır. Henüz 17. yüzyılın başlarında soyluların, ödülleri, kuralları, koşu alanları, hakemleri, kiloları belirlenmiş jokeyleri ile yarışlar düzenledikleri bilinmektedir. Yarışmalara olan ilgiyi arttırmak amacıyla girilen bahisler sayesinde vahşi ve kaba müsabaka türleri medeni formlara dönüşmekte1 soylular, karşılaşma boyunca ahlaklı, terbiyeli ve bütün kurallara uygun davranmaya dikkat etmektedir (Yıldıran, 2002).

Yıldıran'a (2004) göre; Guttmann'ın, spor centilmenliği belirli bir sınıfın ürünüdür. Bir başka ifadeyle, nihai şekli ile spor centilmenliği Viktorya dönemi İngiliz orta ve yüksek tabakalarının buluşudur, tezi ilk bakışta haklı gibi görünse de, tartışmalıdır. Zira, bir kavramın nihai şekline ulaşması, doğal olarak bir oluşum ve gelişim sürecinin yaşanmasını gerekli kılmaktadır. Bir yandan fair play idealinin Viktorya dönemi İngiltere'sinde nihai şekline ulaştığı vurgulanırken, diğer yandan da o döneme ait bir "buluş" olarak değerlendirilmesi zordur. Yine, fair play idealinin belli bir sınıfın ürünü olduğunu kabullenmekle birlikte, bunun da sadece Viktoria dönemine atfedilmesi doğru değildir. Çünkü sporda fair play anlayışı kapsamına girebilecek davranış biçimlerinin gerek antik çağda ve gerekse Orta Çağda seçkinlere ait etik değerlerden kaynaklandığı görülmektedir.

2.6. Fair Play (sportmenlik) Davranışı ve Beden Eğitimi ve Spor Dersi

Spor ortamında giderek sık görülmeye başlayan erdemsiz davranışlar, okullardaki beden eğitimi ve spor ortamını da etkilemiş, 1970lerden sonra beden eğitimi dersinin önemli faktörlerinden biri olan sosyalleştirme eğiliminin fair play'e yönelik davranışları garanti altına alamadığı görülmüştür (Yıldıran, 2005). Okullar arası yapılan müsabakalarda görülen şiddet olayları öğrencilere “her ne pahasına olursa olsun kazanmak” ilkesiyle motivasyon kazandırıldığını göstermektedir. Bu durum, öğretmenlerin fair play anlayışlarının da başarı odaklı olduğunu göstermiştir. Fair-Play çalışmalarının, etik donanımlara sahip olan genç bir neslin yetiştirilmesinde, öğretim çağı olarak ilköğretim ve orta öğretim düzeyinde yer alan çocuk ve gençlerin Beden Eğitimi derslerinden başlatılması, geleceğin sporcuları, antrenörleri, spor adamları, hakemleri, yazarları ve izleyicilerinin de mevcut olan bu kitle içerisinde çıkacak olmasından dolayı oldukça önemli olduğunu düşündürmektedir (Yıldıran, 2002).

Beden eğitimi ve spor derslerinde ahlak eğitimine yönelik yapılan çalışmalarda, öğrencilerin sportmenliği benimsemeleri için yönlendirilmedikleri, bu kavramı bilmedikleri ve sportmenliğe ilişkin deneyimlerinin olmadığını ve öğrencilerin sportmenlik ilkelerini yok sayarak galip geldiklerinde dahi övüldüklerinin üzerinde durulmuştur (Yıldıran ve Sezen, 2006).

2.7. Yarışma Sporlarının Ahlaksal Amacı

Spor, belirlenmiş kurallara bağlı olarak özgür bir şekilde belirlenen ve gönüllülük esasına dayanan sosyal bir uğraştır. Spor, Yunanca agonia teriminden türemiş olan agonistic ile açıklanmasının yanında, mücadeleyi kazanmada ki riskleri, zorlukları, çok çalışmanın gerekliliğini de içermekte olan orijinal Yunanca bir kavramdır. Mücadele ve başarı Yunanlıların her alandaki amacı haline gelmiş, zamanla bütün Yunan vücut kültürünü anlatan geniş cimnastik kavramından ve onun kapsamına giren hareketlerden agonistik denilen yarışma sanatı doğmuştur (Baumann, 1994; Yıldıran ve Sezen, 2006).

Agon cinsinden oyunlarda gerginlik, şans ve belirsizliğe dayalı olan durum en üst düzeye erişmektedir. Oyunda, bireylerin tutkulu bir şekilde kazanma arzularının söz konusu olması da riskli bir durum tehlikesi taşımaktadır. Beceri, bir şey yapmak bilgisi, meziyet, cesaret ya da güçlerin yarışması tarzındaki oyun açısından yeterli seviyeye ulaşır ulaşmaz işin boyutu farklılaşmaktadır (Huizinga, 1995). Kumcu, (1998), fair play ile ilgili olarak, toplumun beklentilerin tam merkezinde yer alan ve oluşabilecek bir başarısızlık durumunda, bir çok olumsuz ve istenilmeyen durumlar ortaya çıkacağını düşünen, farklı endişelerle zihnini meşgul eden sporcunun da fair-play ilkelerini de göz ardı etmesinin bir sonucu olarak sportmence davranışlar gösteremeyeceğinin değerlendirilebileceğini belirtmiştir.

2.8. Fair Play Ödülleri ve Bazı Problemler

Profesyonel sporda Fair Play'e uygun davranışları sergilemenin güçlüğü, başarının bizzat bireye, takımına, kulübüne ve ülkesine sağlayabileceği çıkarlar göz önüne alındığında ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, Fair Play ödülleri sporcunun göze aldığı riske göre verilmektedir (Kumcu, 1998). Karşılaşma ne kadar önemli, başarının ödülü ne kadar değerli ve kamuoyunun beklenti baskısı ne kadar yüksekse, kuralların öngördüğünün ötesinde gösterilmiş Fair Play davranışı o kadar saygın ve kıymetlidir. Ancak, Fair Play ödülüne esas teşkil eden davranışın sporcunun yerleşik bir tutumundan kaynaklanıp kaynaklanmadığı da oldukça önemlidir.

2.9. Çocuklarda ve Gençlerde Fair Play

Gençlerin ve çocukların spor ahlakının kurallarını bilmelerine rağmen, onu uygulamaya koymadaki eğilimleri çok azdır. Kanada'da yapılan bir çalışmaya göre, 11-17 yaş arası 1056 genç sporcunun %57'si bir rakibinin kazasında puan kazanmaktan, özellikle bu puanlar onlar için ya da takımları için zaferi getirecekse, yararlanacaklarını doğrulamaktadır. %71'i eğer yarışı kaybetmelerine neden olacak riskteki hatayı işlemişse, görevliyi açıkça eleştireceklerini belirtmişlerdir. yine aynı çalışmada temaslı ya da çarpışmalı sporlarda, yaralanmaların %30'unun yasal olmayan hareketlerden kaynaklandığı belirtilmektedir (Godin, 1994:2).

Yıldıran ve Yetim (1996), tarafından, yapılan bir çalışmaya göre, dost bir şekilde oynayabilme ve yarışabilme, kazananın takdir edilebilmesi, kaybetmenin kabullenilmesi, hile ve haksızlığın karşısında olunabilmesi konularında, tüm katılımcılardan belirlenen beden eğitiminin ilk beş amacı arasında 2. sırada yer almıştır (%56,6). Öğrenciler tarafından %51,7 ile 2., öğretmen eğitimcilerce %69,6 ile 3., öğrenci ailelerince %61,5 ile en önemli, 1. amaç olarak ifade edilmiştir. Bu durumla ilgili olarak, beden eğitimi ve sporun, sadece kendilerinin uygulamalarından dolayı insan yetiştiren ve eğiten bir etkiye sahip olduğu söylenemez. Diğer bir deyişle, koşma, atlama, atma, yüzme, kürek, kayak, cimnastik, futbol vs. gibi spor branşları, insanın karakter ve ahlak oluşumunu biçimlendiremezlerken, kişilik gelişiminin oldukça iyi bir şekilde tamamlanması için de bireyin varması gerekli amaçları için uygun bir ortam sunmaktadırlar. Daha da net bir şekilde spor, dürüst olma, sadakat, doğru olma, hoşgörölü ve erdemli davranışların hayata geçirilmesi için oldukça önemli fırsatlar ortaya koymaktadır. Sezen ve Yıldıran (2008) tarafından, ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin futbolda fair play çerçevesinde tanımlanmış davranış biçimlerine yaklaşımları üzerine yapılan çalışmada, araştırmaya katılan öğrencilerin %33,2'si tarafından "Rakip takımın maruz kalacağı haksız bir durumu gidermek için çaba gösterme" davranışını profesyonelce bulmadıklarını ifade etmişlerdir.

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Gruplandırma ile belirlenen örneklem grubuna belirlenen anketler uygulanarak tarama yapılmıştır. Araştırma Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu tarafından 19.04.2018 tarihli 56 sayılı kararla uygun bulunmuştur (protokol no: 180010).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, gençlik ve spor merkezlerinde açılan kurslara katılan bireyler oluştururken, araştırmanın örneklemini ise Samsun ilinde açılan kurslara katılan 137 kadın ve 313 erkek olmak üzere toplam 450 kişi oluşturmuştur. Çalışmaya katılanların yaş ortalaması 19.38 ± 1.59 'dır. Araştırmaya yüzme (n=100), tenis (n=50), futbol (n=100), güreş (n=100), voleybol (n=50) ve basketbol (n=50) branşlarından bireyler katılmıştır.

3.3. Varsayımlar

Araştırmaya katılan bireylerin anketleri gönüllü olarak ve tarafsız bir şekilde doldurdıkları varsayılmıştır.

3.4. Sınırlılıklar

Bu araştırma gençlik ve spor merkezlerinde açılan kurslara katılan 450 birey ile sınırlıdır. Ayrıca bu araştırma, ölçme aracının ölçüm gücüyle sınırlıdır.

3.5. Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmada bireylerin demografik değişkenlerine ilişkin bilgileri tespit etmek için araştırmacı tarafından düzenlenen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Yaş, cinsiyet, branş, öğrenim durumu, baba ve anne öğrenim durumları, aylık gelir değişkenleri kişisel bilgi formuna dahil edilmiştir.

Beden Eğitimi Fair Play Ölçeği: Araştırmaya katılan bireylerin fair play davranışlarını tespit etmek için Mirzeoğlu (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan Beden Eğitimi Fair Play ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 15 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin takım arkadaşlarına saygı, geleneklere saygı, haksız kazanma ve hile olmak üzere dört alt boyutu bulunmaktadır. Ölçek maddeleri 1-5 arasında puanlanmaktadır. Orijinal ölçeğe ilişkin iç tutarlılık katsayısı .65 olarak bulunurken bu çalışmada alfa katsayısı .67'dir. .60 üzerinden alfa katsayıları kabul edilebilir düzeydedir (Nunnally and Bernstein, 1994). Bu çalışmada, ölçeğin katılımcı gruba uygun olup olmadığını test etmek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmış, ölçeğin uyum indeksleri iyi düzeyde çıkmıştır ($\chi^2=179.31$, $df=82$, $\chi^2/df=2.18$, $GFI=.95$, $AGFI=.92$, $TLI=.96$, $CFI=.97$, $SRMR=0.04$, $RMSEA=0.05$) (Hu ve Bentler, 1998).

3.6. İstatistiksel Analiz

Araştırma kapsamında toplanan veriler SPSS 18.00 paket programında kayıt altına alınmıştır. Ölçeğin katılımcı gruba uygunluğunu test etmek için AMOS programında doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Katılımcıların kişisel bilgilerine ilişkin analizler için yüzde ve frekans analizleri, iki değişken arasındaki analizler için bağımsız t test, ikiden fazla değişken arasındaki farklılıkların belirlenmesinde one-way ANOVA, farklılığın hangi grup/gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için ise Tukey HSD analizleri yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek için ise Pearson Korelasyon testi kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların demografik özellikleri ve bilgileri, fair play davranışları açısından cinsiyet farklılıkları, branşlara göre değişimi, eğitim düzeyine göre fair play davranışlarındaki farklılık, aylık gelir düzeylerine göre fair play davranışlarındaki farklılık ve demografik özelliklerle fair play davranışları arasındaki ilişki verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik bilgileri

		n	%
Cinsiyet	Kadın	137	30.4
	Erkek	313	69.6
Branş	Yüzme	100	22.2
	Tenis	50	11.1
	Futbol	100	22.2
	Güreş	100	22.2
	Voleybol	50	11.1
	Basketbol	50	11.1
	Öğrenim Durumu	Lise	399
Üniversite		51	11.3
Baba öğrenim durumu	İlkokul	75	16.7
	Ortaokul	165	36.7
	Lise	133	29.6
	Üniversite	67	14.9
	Yüksek lisans	10	2.2
Anne öğrenim durumu	İlkokul	151	33.6
	Ortaokul	175	38.9
	Lise	80	17.8
	Üniversite	39	8.7
	Yüksek lisans	5	1.1
Aylık Gelir	0 - 1500	84	18.7
	1500 - 3000	215	47.8
	3000 - 5000	103	22.9
	5000 ve üzeri	48	10.7

Araştırmaya katılan bireylerin %30.4'ü kadın (n=137), %69.6'sı erkektir (n=313). Katılımcıların %22.2'si yüzme (n=100), %11.1'i tenis (n=50), %22.2'si futbol (n=100), %22.2'si güreş (n=100), %11.1'i basketbol (n=50), %11.1'i voleybol (n=50) branşlarından bireylerdir.

Katılımcıların %88.7'si üniversite öğrencisi (n=399) olduğunu belirtirken, %11.3'ü yüksek lisansa (n=11.3) devam ettiğini belirtmiştir. Katılımcıların baba eğitim durumları incelendiğinde %16.7'si ilkokul (n=75), %36.7'si ortaokul (n=165), %29.6'sı lise (n=133), %14.9'u üniversite (n=67), %2.2'si yüksek lisans (n=10) mezunu olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların anne eğitim durumları incelendiğinde %33.6'sı ilkokul (n=151), %38.9'u ortaokul (n=175), %17.8'i lise (n=80), %8.7'si üniversite (n=39), %1.1'i yüksek lisans (n=5) mezunu olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların 18.7'si 0-1500 arasında (n=84), %47.8'i 1500-3000 arasında (n=47.8), %22.9'u 3000-5000 arasında (n=103), %10.7'si 5000 ve üzeri aylık gelir düzeyine sahip olduklarını belirtmiştir.

Tablo 2. Fair play davranışlarının cinsiyet açısından farklılıkları

	Cinsiyet	n	Art.Ort.	Std. Sapma	t	p
Arkadaşa Saygı	Kadın	137	6.78	2.97	-1.983	.05
	Erkek	313	7.36	2.86		
Geleneklere Saygı	Kadın	137	8.29	4.51	-1.931	.05
	Erkek	313	9.17	4.46		
Haksız Kazanma	Kadın	137	17.40	3.48	2.041	.04*
	Erkek	313	16.58	4.10		
Hile	Kadın	137	14.56	1.66	3.630	.00*
	Erkek	313	13.57	2.99		
Fair Play	Kadın	137	11.76	1.66	.468	.64
	Erkek	313	11.67	2.99		

* p<0.05

Tablo 2'de fair play davranışlarının cinsiyetler arasındaki analizleri verilmiştir. Buna göre, arkadaşça saygı ve geleneklere saygı alt boyutlarında cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık tespit edilemezken, haksız kazanma ve hile alt boyutlarında cinsiyetler arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir (p<0.05). Kadınların haksız kazanma ve hile boyutlarındaki değerleri erkeklerden daha yüksek çıkmıştır. Toplam fair-play puanlarında ise herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır (p>0.05).

Tablo 3. Fair play davranışlarının branşlara göre değişimi

		n	Art.Ort.	Std.Sapma	F	p
Arkadaşa Saygı	Yüzme	100	7.21	2.86	2.101	.064
	Tenis	50	7.32	3.32		
	Futbol	100	6.83	2.71		
	Güreş	100	7.91	2.95		
	Voleybol	50	6.88	3.12		
	Basketbol	50	6.60	2.41		
Geleneklere Saygı	Yüzme	100	8.53	4.32	2.003	.077
	Tenis	50	8.28	4.19		
	Futbol	100	9.34	4.61		
	Güreş	100	9.38	4.37		
	Voleybol	50	9.80	5.19		
	Basketbol	50	7.60	4.13		
Haksız Kazanma	Yüzme	100	17.29	3.95	1.618	.154
	Tenis	50	16.32	3.83		
	Futbol	100	16.50	4.04		
	Güreş	100	16.30	4.13		
	Voleybol	50	17.32	3.40		
	Basketbol	50	17.72	3.76		
Hile	Yüzme	100	14.13	2.35	1.890	.095
	Tenis	50	14.08	2.46		
	Futbol	100	13.74	2.88		
	Güreş	100	13.24	3.11		
	Voleybol	50	14.18	2.59		
	Basketbol	50	14.38	2.22		
Fair Play	Yüzme	100	11.79	1.61	.635	.673
	Tenis	50	11.50	1.67		
	Futbol	100	11.60	1.86		
	Güreş	100	11.70	2.04		
	Voleybol	50	12.04	2.04		
	Basketbol	50	11.57	1.48		

Tablo 3'te fair davranışlarının branşlara göre değişimi verilmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan bireylerin fair play davranışlarının branşlara göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($p>0.05$).

Tablo 4. Fair play davranışlarının eğitim durumuna göre değişimi

	Öğrenim Durumu	n	Art.Ort.	Std.Sapma	t	p
Arkadaşa Saygı	Lise	399	7.07	2.77	-2.382	.018*
	Üniversite	51	8.09	3.68		
Geleneklere Saygı	Lise	399	8.91	4.50	.078	.938
	Üniversite	51	8.86	4.43		
Haksız Kazanma	Lise	399	16.85	3.83	.216	.829
	Üniversite	51	16.72	4.71		
Hile	Lise	399	13.93	2.51	1.464	.144
	Üniversite	51	13.35	3.82		
Fair Play	Lise	399	11.69	1.77	-.240	.810
	Üniversite	51	11.75	2.12		

* p<0.05

Tablo 4'te fair play davranışlarının öğrenim durumuna göre değişimi gösterilmiştir. Katılımcıların öğrenim durumlarının, arkadaşça saygı boyutu dışında, fair play davranışını değiştirmedığı belirlenmiştir. Arkadaşa saygı alt boyutunda lise mezunlarının anlamlı düzeyde daha yüksek puana sahip olduğu görülmüştür (p<0.05).

Tablo 5. Fair play davranışlarının katılımcının baba eğitim durumuna göre değişimi

	Değişkenler	n	Art.Ort.	Std.Sapma	F	Post Hoc	p
Arkadaşa Saygı	1-İlkokul	151	3.17	.42	4.752	5>1,2,3	.001*
	2-Ortaokul	175	3.11	.52			
	3-Lise	80	3.00	.49			
	4-Üniversite	39	3.13	.48			
	5-Yüksek lisans	5	3.21	.25			
Geleneklere Saygı	1-İlkokul	151	3.17	.42	.507	-	.730
	2-Ortaokul	175	3.11	.52			
	3-Lise	80	3.00	.49			
	4-Üniversite	39	3.13	.48			
	5-Yüksek lisans	5	3.21	.25			
Haksız Kazanma	1-İlkokul	151	3.17	.42	1.141	-	.337
	2-Ortaokul	175	3.11	.52			
	3-Lise	80	3.00	.49			
	4-Üniversite	39	3.13	.48			
	5-Yüksek lisans	5	3.21	.25			
Hile	1-İlkokul	151	3.17	.42	2.245	-	.063
	2-Ortaokul	175	3.11	.52			
	3-Lise	80	3.00	.49			
	4-Üniversite	39	3.13	.48			
	5-Yüksek lisans	5	3.21	.25			
Fair Play	1-İlkokul	151	11.84	1.35	.438	-	.781
	2-Ortaokul	175	11.66	1.84			
	3-Lise	80	11.62	1.90			
	4-Üniversite	39	11.70	2.10			
	5-Yüksek lisans	5	12.27	1.13			

* p<0.05

Tablo 5'te fair play davranışlarının katılımcının baba eğitim durumuna göre değişimi verilmiştir. Arkadaşa saygı boyutu dışındaki alt boyutlar ile toplam fair play puanlarında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$). Arkadaşa saygı alt boyutunda babası yüksek lisans mezunu olan bireylerin puanları ilkokul, ortaokul, lise mezunu olanlardan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0.05$).

Tablo 6. Fair play davranışlarının katılımcının anne eğitim durumuna göre değişimi

	Değişkenler	n	Art.Ort.	Std.Sapma	F	Post Hoc	p
Arkadaşa Saygı	1-İlkokul	151	6.87	2.77	2.898	5>1,2	.030*
	2-Ortaokul	175	7.17	2.74			
	3-Lise	80	7.37	3.28			
	4-Üniversite	39	7.61	2.76			
	5-Yüksek lisans	5	10.80	5.01			
Geleneklere Saygı	1-İlkokul	151	9.12	4.59	.230		.921
	2-Ortaokul	175	8.90	4.48			
	3-Lise	80	8.62	4.61			
	4-Üniversite	39	8.58	3.99			
	5-Yüksek lisans	5	9.40	5.07			
Haksız Kazanma	1-İlkokul	151	17.31	3.49	1.585		.177
	2-Ortaokul	175	16.86	4.03			
	3-Lise	80	15.95	4.55			
	4-Üniversite	39	16.71	3.59			
	5-Yüksek lisans	5	16.60	4.56			
Hile	1-İlkokul	151	14.32	1.96	3.593	1>3,5	.007*
	2-Ortaokul	175	13.82	2.62			
	3-Lise	80	13.17	3.82			
	4-Üniversite	39	14.07	2.19			
	5-Yüksek lisans	5	11.40	3.57			
Fair Play	1-İlkokul	151	11.90	1.58	.438	-	.781
	2-Ortaokul	175	11.69	1.97			
	3-Lise	80	11.28	1.84			
	4-Üniversite	39	11.75	1.82			
	5-Yüksek lisans	5	12.05	.97			

* p<0.05

Tablo 6’da fair play davranışlarının katılımcının anne eğitim durumuna göre değişimi verilmiştir. Arkadaşa saygı ve hile boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilirken ($p<0.05$), geleneklere saygı ve haksız kazanma boyutlarında herhangi bir anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$). Arkadaşa saygı alt boyutunda annesi yüksek lisans yapan bireylerin puanı ilkokul ve ortaokuldan mezun olanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek bulunurken, hile alt boyutunda annesi yüksek lisans mezunu olan bireylerin puanları ilkokuldan, lise mezunu olanların puanları ilkokul mezunlarından daha düşüktür.

Tablo 7. Katılımcıların aylık gelirlerine göre fair play davranışlarının değişimi

		n	Art.Ort.	Std.Sapma	F	p
Arkadaşa Saygı	0 - 1500	84	7.11	2.88	1.748	.156
	1500 - 3000	215	6.94	2.73		
	3000 - 5000	103	7.39	3.09		
	5000 ve üzeri	48	7.93	3.24		
Geleneklere Saygı	0 - 1500	84	9.14	4.13	.534	.659
	1500 - 3000	215	8.65	4.53		
	3000 - 5000	103	9.01	4.96		
	5000 ve üzeri	48	9.41	3.86		
Haksız Kazanma	0 - 1500	84	17.40	3.24	1.469	.222
	1500 - 3000	215	16.89	3.96		
	3000 - 5000	103	16.21	4.54		
	5000 ve üzeri	48	16.91	3.44		
Hile	0 - 1500	84	14.00	2.22	1.313	.269
	1500 - 3000	215	14.05	2.49		
	3000 - 5000	103	13.43	3.38		
	5000 ve üzeri	48	13.77	2.62		
Fair play	0 - 1500	84	11.91	1.61	1.302	.273
	1500 - 3000	215	11.63	1.75		
	3000 - 5000	103	11.51	2.09		
	5000 ve üzeri	48	12.01	1.72		

Tablo 7’de katılımcıların aylık gelirlerine göre fair play davranışlarının değişimi verilmiştir. Fair play davranışı alt boyutlarında herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 8. Demografik değişkenler ile fair play davranışları arasındaki ilişki

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Yaş	1										
2. Cinsiyet	.073	1									
3. Öğrenim Durumu	.678**	-.038	1								
4. Baba Öğrenim Durumu	.097*	-.031	.166**	1							
5. Anne Öğrenim Durumu	.056	-.031	.133**	.593**	1						
6. Aile Aylık Gelir	.044	-.093*	.119*	.436**	.411**	1					
7. Arkadaşa Saygı	.113*	.091	.112*	.163**	.117*	.086	1				
8. Geleneklere Saygı	.006	.091	-.004	.040	-.037	.023	.326**	1			
9. Haksız Kazanma	.062	-.096*	-.010	-.096*	-.090	-.067	-.104*	-.273**	1		
10. Hile	-.041	-.169**	-.069	-.114*	-.122**	-.061	-.191**	-.184**	.573**	1	
11. Fair Play	.067	-.022	.011	-.005	-.070	-.010	.475**	.534**	.545**	.492**	1

**p>0.01, * p>0.05

Tablo 8’de demografik değişkenler ile fair play davranışları arasındaki ilişki analize yer verilmiştir. Yaş ile arkadaşaya saygı alt boyutu arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur ($r=.113$, $p<0.05$). Cinsiyet ile haksız kazanma ($r=-.096$, $p<0.05$) ve hile ($r=-.169$, $p<0.01$) arasında negatif yönlü ilişkiler tespit edilmiştir.

Öğrenim durumu ile arkadaşaya saygı arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir ($r=.112$, $p<0.05$). Baba öğrenim durumu ile arkadaşaya saygı arasında pozitif yönlü ($r=.163$, $p<0.01$), hile ile negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir ($r=-.114$, $p<0.05$). Anne öğrenim durumu ile arkadaşaya saygı arasında pozitif yönlü ($r=.117$, $p<0.05$), hile ile negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir ($r=-.122$, $p<0.01$).

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırma, gençlik ve spor merkezlerinde çeşitli branşlarda düzenlenen kurslara katılan bireylerin fair play davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, arkadaşça saygı ve geleneklere saygı alt boyutlarında cinsiyetler arasında herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmazken, haksız kazanma ve hile alt boyutlarında ise cinsiyetler arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu farklılık, kadınların haksız kazanma ve hile boyutlarındaki değerlerinin erkeklerden daha yüksek çıkmasından kaynaklanmıştır (Tablo2).

Koç ve Güllü (2017) lise öğrencilerinde sportmenlik davranışlarını bazı değişkenlere göre inceledikleri çalışmada, beden eğitimi dersi sportmenlik davranışlarının öğrencilerin cinsiyetlerine ve ilgilendikleri spor türüne göre farklılaştığını bulmuşlardır. Gümüş ve diğerleri (2016) fair play kavramı üzerine yaptıkları bir çalışmada, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre sertliğe daha yatkın olduklarını, lisanslı öğrencilerin diğer öğrencilere göre oynadıkları takımın çıkarlarının söz konusu olduğunda fair play kavramına daha az önem verdiğini tespit etmişlerdir.

Tucker ve Parks'ın (2001) kadınların saldırgan davranış puanlarının erkeklerden daha düşük olduğunu bulmuştur. Bazı araştırmacılar, cinsiyetin fair-play davranışları üzerinde etkisinin olduğu ve kadınların fair-play davranış puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu göstermiştir (Coulomb-Cabagno ve Rasclé 2006; Papageorgiou, 2008; Shields ve ark., 2007). Farklı gruplarda yapılan ve bu çıkarımı destekleyen çalışmalar kadınların fair play davranışına daha eğilimli olduğunu göstermiştir (Satcher, 2006; Tsai ve Fung 2005; Koç, 2013).

Esentürk ve arkadaşları (2015) yaptıkları çalışmada sonucunda, sportmenlik davranışı açısından cinsiyet değişkenine göre, kız öğrencilerin puanlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu rapor ederken, çalışmamız örneklemine benzer olarak uygulanan bir çalışmada, Efe (2006) spor karşılaşması esnasında ve sonrasında geçerli olmak üzere sportmenlik davranışları açısından cinsiyetler arası farklılaşmanın tespit edilemediğini rapor etmiştir.

Fair play davranışlarının araştırmaya katılan bireylerin branş dağılımlarına göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Tablo 3). Katılımcıların öğrenim durumlarının, arkadaşça saygı alt boyutu dışında, fair play davranışını değiştirmedeği görülürken, arkadaşça saygı alt boyutunda yüksek lisans mezunlarının daha yüksek puana sahip olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4).

Arkadaşa saygı boyutu dışındaki alt boyutlar ile toplam fair play puanlarında anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$). Arkadaşa saygı alt boyutunda babası yüksek lisans mezunu olan bireylerin puanları ilkokul, ortaokul, lise mezunu olanlardan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p<0.05$). Arkadaşa saygı ve hile boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilirken ($p<0.05$), geleneklere saygı ve haksız kazanma boyutlarında herhangi bir anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$). Arkadaşa saygı alt boyutunda annesi yüksek lisans yapan bireylerin puanı, ilkokul ve ortaokuldan mezun olanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek bulunurken, hile alt boyutunda annesi yüksek lisans mezunu olan bireylerin puanları ilkokuldan, lise mezunu olanların puanları ise ilkokul mezunlarından daha düşük bulunmuştur (Tablo 5 ve 6). Katılımcıların aylık gelirlerine göre fair play davranışlarının ise farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Tablo 7).

Araştırma kapsamında, demografik değişkenler ile fair play davranışları arasındaki ilişki incelenmiştir. Yaş ile arkadaşça saygı arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. Cinsiyet ile haksız kazanma ve hile arasında negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Öğrenim durumu ile arkadaşça saygı arasında pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Baba öğrenim durumu ile arkadaşça saygı arasında pozitif yönlü, hile ile negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Anne öğrenim durumu ile arkadaşça saygı arasında pozitif yönlü, hile ile negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir (Tablo 8).

Sporcu öğrencilerin büyük çoğunluğunun gelir seviyelerinin oldukça düşük olması sosyo-ekonomik yönden benzer özellik taşıyan öğrencilerin zor şartlarda geçimlerini sağlayan ailelere sahip oldukları yönünde bir kanaat uyandırmaktadır. Yaşam kalitesine doğrudan etki yaptığı düşünülen gelir seviyesi, yoksulluk sınırının üzerine çıktığında sporcuların gerçek başarı ve performanslarını ortaya koyabilecekleri şartlar için gerekli zemin için temel şart yerine getirilmiş olacaktır. Spor ve ekonomi birbirini

tamamlayan hatta birbirinin vazgeçilmez ögesi durumunda bulunmaktadır. Günümüzde sporcular eski meslektaşlarının defne tacı ve erkeklik erdemlerinin tersine, ekonomik, sosyal ve prestij yönünden sağladığı avantajlar için yarışmaktadırlar (Biçer, 1994).

Akandere ve arkadaşları (2009) sporcuların spora yönelmesi ile maddi gelir sağlama ve düzenli gelir elde etme değişkenleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Sporcu başarısının ekonomik durumdan etkilendiği, spora başlamada yine gelir sağlama ve maddi kazanç elde etmenin önemli rol oynadığı tespit edilirken, katılımcıların spora uzun süre devam etmeleri, profesyonel anlamda spora katılmaları ve eğitim, sağlık, barınma ve beslenme gibi başarılı olduklarında kazandıkları iyi hayat şartları, sporda başarısız oldukları zaman kaybetme endişesi maddi kazanç elde etme seçeneğinin yüksek olmasına neden olduğu belirtilmiştir.

Bir ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, aile reisinin mesleği, geliri, taşınmaz mallar, evin bulunduğu muhit, aile üyelerinin yaşadığı sosyal çevre, toplum içerisindeki sosyal statüleri ile anne ve babanın eğitim düzeyince belirlenmektedir (Cengiz ve ark., 2007). Aile gelir düzeyiyle benlik saygısı doğrusal bir ilişki göstermektedir (Erşan ve ark., 2009). Tel (2014), fair play üzerine yaptığı çalışmada, Türk toplum yaşantısında görülmekte olan birçok davranışın temelinde ahlaki değerlerin yattığını söylemenin mümkün olduğunu ve tüm yaşamda ahlaki değerlerin ön planda yer aldığını, bu değerlerin birçoğunun da günümüzde fair play olarak değerlendirilebileceğini belirtmektedir.

Yıldırım (2017) tarafından sporcuların fair-play anlayışları üzerine yapılan bir çalışmada, okul ve kulüp takımlarında oynayan sporcuların, müsabaka öncesi, sırası ve sonrasında fair-play'e uygun davranışları büyük ölçüde gerçekleştirdiklerine, iç veya dış etkilerden kaynaklı bazı durumlarda ise fair-play anlayışına uymayan davranışlarda bulduklarının belirlendiğine değinilmektedir. Zorba'da (2018), fair play davranışlarını incelemek amacıyla 187 öğrenci ile gerçekleştirdiği çalışmada, sporcularda bilinç oluşturma ve sporun etik değerleri ile ilgili gerekli yapısal değişiklikleri gerçekleştirebilmek için yapılan çalışmalar kapsamında, özellikle okul

beden eğitimi dersleri ve okul dışı yarışmaların, sporcuların fair play kavramına uygun davranışlar sergilemesi için bir ortam olarak kullanılması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Sonuç olarak, araştırmadan elde edilen bulgulardan hareketle, katılımcıların öğrenim durumlarının, arkadaşına saygı boyutu dışında fair play davranışını değiştirmediği, gençlik ve spor merkezlerinde açılan kurslara katılan bireylerin fair play davranışlarının toplam değerlerinin cinsiyetlere göre değişmediği, bireylerin anne ve baba eğitim durumlarının fair play davranışında kısmen farklılıklar oluşturduğu, aylık gelirin ise fair play davranışlarında farklılık oluşturmadiği görölmüştür.

6. ÖNERİLER

-Bu araştırma gençlik ve spor merkezlerinde açılan kurslara katılan bireylerin fair play davranışlarını incelemek amacıyla yapılmıştır ve 450 kişilik katılımcı gruba sınırlıdır.

-Gelecek araştırmalarda, katılımcı grubu genişletilerek, beden eğitimine, spora ve sağlıklı yaşam davranışlarına karşı tutumlar araştırmalara dahil edilebilir.

-Gençlik spor merkezleri tarafından düzenlenen kurslar her kesimden bireye fiziksel aktiviteye katılma davranışı geliştirme açısından önem teşkil etmektedir.

-Bu kurslar, bireylerin sporda ahlaki davranışları benimsemesine yönelik eğitimlerin de verilebileceği yerlerdir.

-Bu araştırma, bu kurslara katılan bireylerin fair play davranışlarının belirlenmesi ve antrenörlerin katılımcılara ahlaki davranışlar hakkında da eğitim vermesi açısından önemli bir durum tespiti çalışmasıdır.

-Fair play davranışları toplumun her kesimi ilgilendiren bir anlayıştır. Dolayısıyla, beden eğitimi ve spor öğretmenleri, antrenörler ve yöneticiler bu davranışların yaygınlaşmasından sorumlu spor insanlarıdır. Bu araştırma, bu meslek grubu için kuramsal ve betimsel bir temel oluşturmaktadır.

-Bu araştırma, fair play ölçeğinin ölçüm gücüyle sınırlıdır. Dolayısıyla, kişinin ahlaki davranışları benimseme düzeyleri farklı ölçeklerle incelenerek gelecek araştırmalara dahil edilebilir.

KAYNAKLAR

- Akandere, M., Baştuğ, G., & Akdoğan, Z. (2009). Erkek maratoncularda sosyal çevre ve ekonomik durumun spora yönelmeye etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22), 459-466.
- Baumann, S. (1994). Uygulamalı Spor Psikolojisi. Alfa Basın Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Biçer, T. (1994). *Spor Yönetimi Organizasyonu Ekonomik Birim Olarak Spor İşletmeleri Ve Uygulamadan Bir Örnek*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dal, İ. Y. (2004). *Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Bilişim Teknolojisi Olanaklarının Bilimsel Araştırmada Kullanmalarına İlişkin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi.
- Efe, Z. B., (2006). *Okullararası Yarışmalara Katılan I. Ve 2. Kademe İlköğretim Öğrencilerinin Fair-Play Davranışlarını Sergileme Sıklıkları*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Erdem, S., (2000). *Olimpizm, Olimpik Hareket Ve Fair-Play*, Hacettepe Üniversitesi, Yedinci Uluslar Arası Spor Bilimleri Kongresi, 27-29 Ekim, Kemer, Antalya, 8.142-147.
- Erdemli, A. (1996). *İnsan, Spor Ve Olimpizm* (1 Baskı), İstanbul. Sarmal Yayınevi, 151.
- Esentürk, O. K., İlhan, E. L., & Çelik, O. B. (2015). Examination Of High School Students' Sportsmanlike Conducts İn Physical Education Lessons According To Some Variability. *Science, Movement And Health*, 15(2), 627-634.
- Godin, G. (1994). *L'esprit Sportif Ça Compte*. Canada:
- Gümüş, H., Saraçlı, S., Karakullukçu, Ö. F., Doğanay, G., & Kurtipek, S. (2016). *International Journal of Science Culture and Sport*, 4(Special Issue 2), 430-438.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1998). Fit indices in covariance structure modeling: Sensitivity to under parameterized model misspecification. *Psychological methods*, 3(4), 424.
- Huizinga, J. (2006). *Homo Ludens: Oyunun Toplumsal İşlevi Üzerine Bir Deneme*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Kara, C., Bulut, B., Topkaya, Y., & Taşkıran, C. (2014). Değerler eğitime sosyal psikolojik bir yaklaşım: Normatif sosyal etki ve bilgisel sosyal etkinin işlevselliği *Turkish Studies*, 9, 5.
- Keten M. (1993). *Türkiye 'de Spor*, İstanbul.
- Koç, Y. (2013). Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışı Ölçeği (Bedsdö): Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 96–114.
- Koç, Y. & Güllü, M. (2017). Lise Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersi Sportmenlik Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Sportmetre*, 15(1), 19-30.
- Kumcu, E. (1998). *Kurallar Uyulmak İçin Konulur*. Yeni Yüzyıl.
- Lamberton, L. H. & Minor, L. (1995). *Human relations: Strategies for success*. Irwin/Mirror Press.
- Tel, M. (2014). Türk toplum yaşantısında fair play. *International Journal Of Science Culture and Sport*, 2 (Specia Issue 1), 694-704.
- Mirzeoğlu, N. (2015). The validity and reliability of Turkish version of fair play questionnaire in Physical Education (FPQ-PE) and an implementation. *Educational Research and Reviews*, 10(17), 2469-2480.
- Orhun A (1992). *Fair Play Okul Sporunda Bir Eğitim İlkesidir*, 2. Ulusal Kongresi Bildirileri, 20-22 Kasım 1992, Hacettepe Üniv., Ankara.
- Pehlivan, Z. (2004). Fair play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 49-53.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of the human values*. New York: The Free Press.
- Şahin, M. (1998). *Spor ahlakı ve sorunları*. İstanbul: Evrensel
- Satcher, N.D. (2006). *Social And Moral Reasoning Of High School Athletes And Non-Athletes*. *Unpublished Doctoral Dissertation*. Theuniversity Of Southern Mississippi.
- Sezen-Balçikanlı, G. (2017). Yarışma Sporlarının Ahlaksal Amacı. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 47-51.
- Sezen-Balçikanlı, G., & Yildiran, I. (2011). Profesyonel futbolcuların sportmenlik yönelimleri ve empatik eğilim düzeyleri. *Sportmetre*, 9(2), 49-56.

- Sezen-Balçıkanlı, G. (2009). *Profesyonel Futbolcuların Fair Playe Yönelik Davranışları İle Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişki*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Sezen, G. & Yıldırım, İ. (2008). *İlk ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Futbolda Fair Play Çerçevesinde Tanımlanmış Davranış Biçimlerine Yaklaşımları*. 10. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi (23-25 Ekim). Bolu.
- Shields, D.L., Lavoie, N.M., Bredemeier, D.L. And Power, F. C. (2007). Predictors Of Poor Sportpersonship İn Youth Sports: Personal Attitudes And Social Influences. *Journal Of Sport And Exercise Psychology*, 29, 747-762.
- Stornes, T., & Bru, E. (2002). Sportpersonship and perceptions of leadership: An investigation of adolescent handball players' perceptions of sportpersonship and associations with perceived leadership. *European Journal of Sport Science*, 2(6), 1-15.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi Ve Spss İle Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Topbaş, F. (2006). *Okul öncesi dönem 6 yaş grubu çocukların törel (ahlâkî) gelişiminde dramının yeri ve önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tsai, E., & Fung, L. (2005). Sportpersonship in youth basketball and volleyball players. *Athletic Insight*, 7(2), 37-46.
- Tucker, L. W. And Parks, J. B. (2001). Effects Of Gender And Sport Type On Intercollegiate Athletes Perceptions Of The Legitimacy Of Aggressive Behaviors İn Sport. *Sociology Of Sport Journal*, 18 (4), 403-413.
- Vallerand, R. J., Losier, G. F. (1994). Self-Determined Motivation and Sportsmanship Orientation: An Assessment of Their Temporal Relationship, *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 16, 29-245.
- Yıldırım, İ. (2002). *Fair Play: Kapsamı, Türkiye'deki Görünümü Ve Geliştirme Perspektifleri*, 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi'ne (27-29 Ekim 2002, Antalya) Sunulan Bildiri, (Teksir).
- Yıldırım, İ. (2004). Fair Play: Kapsamı, Türkiye'deki Görünümü Ve Geliştirme Perspektifleri. *Gazi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(4), 3-16.

- Yıldıran, İ. (2005). Fair Play Eğitiminde Beden Eğitiminin Rolü. *Gazi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5,(1), S.3–16.
- Yıldıran, İ., & Yetim A. (1996). Orta Öğretimde Beden Eğitimi Dersinin Öncelikli Amaçları Üzerine Bir Araştırma. *Gazi Beden Eğitim ve Spor Bilimleri Dergisi*. I (3), 36-43.
- Yıldıran, İ., Sezen, G. (2006). Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Sportmenlik Ve Profesyonellik Arasında İkilem Barındıran Somut Örnek Olaylara Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi. *Gazi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(3), 3–14.
- Yıldırım, M. (2017). Üniversitelerde Okul Ve Kulüp Takımlarında Oynayan Sporcuların Sporda Fair-Play Anlayışlarının Belirlenmesi (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Örneği). *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 1-15.
- Zorba, E. (2018). Fair Play Behavior in Futsal: Study in High School Students. *Universal Journal of Educational Research* 6(7), 1449-1453.

EKLER**Ek 1: Kişisel Bilgi Formu ve Fair Play Ölçeği**

Kişisel Bilgi Formu						
YAŞ: CİNSİYET: K () – E () BRANŞ: Öğrenim Durumu: İlköğretim: () Lise: () Üniversite: () Lisansüstü: () Baba Öğrenim Durumu : İlkokul: () Ortaokul: () Lise: () Üniversite: () Lisansüstü: ()			Anne Öğrenim Durumu : İlkokul: () Ortaokul: () Lise: () Üniversite: () Lisansüstü: () Aile Aylık Gelir: 0 - 1500 () 1500 - 3000 () 3000 - 5000 () 5000 ve Üzeri ()			
Fair Play Ölçeği						
<i>Arkadaşlarımla katıldığım sportif oyunlarda;</i>		Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
Takım arkadaşlarımı desteklerim.						
Takım arkadaşlarıma yardım ederim.						
Takım arkadaşlarımla iyi çabalarımı ödüllendiririm.						
Takım arkadaşlarımla tarafında yer alırım.						
Oyunu kaybettiğimde rakiplerimi tebrik ederim.						
Kazansam da kaybetsem de rakiplerimin ellerini sıkırım.						
İyi performanslarından dolayı rakiplerimi tebrik ederim.						
Oyun bittiğinde rakiplerimle el sıkışırım.						
Rakiplerimi rahatsız etmeye çalışırım.						
Rakiplerime kötü söz söylerim.						
Rakiplerimin moralini bozmaya çalışırım.						
Rakiplerimi kızdırmaya çalışırım.						
Yakalanmayacağımda eminsem hilekârlık yaparım.						
Hilekârlık yaparım.						
Kazanmama yardımcı olacaksın hilekârlık yaparım.						

Ek 2: İzin belgesi

T.C.
CANİK KAYMAKAMLIĞI
Gençlik Hizmetleri ve Spor İlçe Müdürlüğü

Sayı :98830938-100-E.487867
Konu :Yüksek Lisans Tez Çalışmaları

25.12.2017

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Sağlık Bilimleri Enstitüsü)

İlçe Müdürlüğümüz antrenörlerinden Neditim Burak YILDIRIM'ın yüksek lisans tez çalışmaları için Fair-Play Ölçeği Testini İlçe Müdürlüğümüze bağlı tesislerdeki farklı branşlarda eğitim gören sporculara uygulamasında sakınca yoktur.

 e-İmzalıdır

Osman ABANOZ
İlçe Müdürü

Not: Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Yeni Mah. Ali Rıza Bey Bul. No:39 / Canik / SAMSUN

Bilgi için:Bora Gözen BIYIKLI
Memur

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Nedim Burak YILDIRIM

Doğum Yeri : Niksar/TOKAT

Doğum Yılı : 01.01.1982

Medeni Hali : Evli

EĞİTİM VE AKADEMİK BİLGİLER

Lise 1999-2002 : Açık öğretim Lisesi

Lisans 2003-2008 : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Yabancı Dil : İngilizce

MESLEKİ BİLGİLER

2016 - 2018 : Samsun Gençlik Hizmetleri Spor İl Müdürlüğü